

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

Pf.II.20.509/2009/10. szám

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

Az ítéltábla a dr. Farkas Lilla ügyvéd (Budapest, Lónyai utca 34. III. emelet 21. szám) által képviselt I. rendű felperes neve (címe) I. rendű, és III. rendű felperes neve (címe) III. rendű felpereseknek a dr. Oláh Zsuzsanna ügyvéd (Nyíregyháza, Dózsa György út 4-6. II. emelet 5. szám) által képviselt I. rendű alperes neve(címe I. rendű, a fellebbezési eljárásban dr. ... jogtanácsos (Nyíregyháza, Hősök tere 5. szám) által képviselt Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat (Nyíregyháza, Hősök tere 5. szám) IV. rendű alperes és az ugyancsak dr. Oláh Zsuzsanna ügyvéd által képviselt V.rendű alperes neve (címe) V. rendű alperesek ellen személyhez fűződő jogok megsértése miatt és kártérítés iránt indított perében a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Bíróság 3.P.20.035/2008/20. számú ítélete ellen a IV. rendű alperes által 21. sorszám alatt előterjesztett és a fellebbezési eljárásban 3. sorszám alatt kiegészített, valamint az I. rendű alperes által 23. sorszám alatt előterjesztett fellebbezések folytán meghozta a következő

Ítéletet:

Az ítéltábla az elsőfokú bíróság ítéletét a keresetet részben elutasítónak tekinti, nem fellebbezett részét nem érinti, fellebbezett részét megváltoztatja és a felperesek keresetét az I. és IV. rendű alperesekkel szemben elutasítja, mellőzi az I. és IV. rendű alperesek kötelezését elsőfokú perköltség és állam által előlegezett költség megfizetésére.

Kötelezi az I. és III. rendű felpereseket személyenként, hogy fizessenek meg az I. rendű alperesnek 18 750 (Tizenhatalvanezer-hatszázötven) forint általános forgalmi adót tartalmazó 93 750 (Kilencvenháromezer-hatszázötven) forint, a IV. rendű alperesnek 75 000 (Hetvenötezer) forint együttes első- és másodfokú eljárási költséget 15 nap alatt.

Az ítélet ellen nincs helye fellebbezésnek.

Indokolás:

A pert eredetileg három felperes indította meg, az elsőfokú bíróság a pereket egyesítette. A per megindításakor az eredeti I. rendű alperes, a ... Pedagógiai Szakszolgálat kereteiben belül működött a tanulási képességet vizsgáló szakértői bizottság, amely intézményt

azonban a per során a **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat** határozatával megszüntette, jogutódja az V. rendű alperes lett. Az egyesítést követően P.21.847/2006. szám alatt folytatódó eljárásban 11. sorszám alatt a per III. rendű alperesként perbevont 13. számú, (Huszár téri, a perben „Guszevi”-ként is jelölt) Általános Iskola a per során jogutód nélkül megszűnt, ezért az elsőfokú bíróság - a félbeszakadás megszűnte után P.20.035/2008. szám alatt folytatott eljárásban meghozott - 4. sorszámú végzésében a III. rendű alperessel szemben a felperesek által indított pert megszüntette. Az ezt követően a 2009. február 11-én megtartott tárgyaláson meghozott 3.P.20.035/2008/13. sorszámú végzésében az elsőfokú bíróság a II. rendű felperes keresettől való elállására tekintettel a II. rendű felperes és az I-II. és IV. rendű alperesek között folyamatban lévő pert is megszüntette.

A magát a cigány etnikumhoz tartozónak valló I. rendű felperes 1994. augusztus 22-én született, jelenleg is az I. rendű alperesi intézmény tanulója. A ... Óvoda 2001. április 19-én kérte a tanköteles korú I. rendű felperes vizsgálatát a tanulási képességet vizsgáló bizottságtól, mert tapasztalatai szerint az I. rendű felperes értelmi fejlettsége, szociális érettsége életkoránál alacsonyabb szintű, amely különösen a logikai műveletek végzése közben az ábrázoló tevékenységében, illetve a kommunikáció terén észlelhető. A kérelmet alátámasztó nevelési tanácsadói vélemény szerint az I. rendű felperes általános tájékozottsága saját személyére vonatkozóan is hiányos, a feladathelyzetbe bevonható, azonban az utasításokat nehezen érti, a végrehajtásukban bizonytalan, fáradékonynak és erősen szorongónak bizonyul. Személyiségfejlődése infantilis, akinek gyenge teljesítményét nagyfokú szorongása is ronthatja.

A 2001. május 17-én kelt szakértői javaslat szerint a szakértői bizottság diagnózisként állapította meg az I. rendű felperes enyhe fokú értelmi fogyatékoságát. A Budapest Binet módszer szerint IQ értékét 64-ben határozták meg, a Raven teszt eredményeként tíz percentilis eltérést állapítottak meg nála, az IQ-t 83-ban jelölve, a rajz Q értéket pedig 67-ben határozták meg. Értelmileg két és fél éves lemaradású, neurotikus hajlamaival súlyosbított, infantilis személyként jellemezték. Intézkedési javaslatként rögzítették, hogy tankötelezettségének teljesítését az enyhe fokú értelmi fogyatékosok tanterve szerint kezdheti meg. Fejlesztésre szorulóknak minősítették a kognitív képességet (észlelés), a megfigyelőképességet, előírva a gondolkodási műveletek fejlesztését, valamint, hogy a gyermeket grafomotoros fejlesztésben kell részesíteni. Iskolaként az I. rendű alperesi speciális szakiskolát jelölték ki.

A 2005. április 28-án elvégzett felülvizsgálat szerint az I. rendű felperes Raven IQ eredménye 61 volt. A bizottság megállapította, hogy állapota nem változott, változatlanul tanulásban akadályozott, sajátos nevelési igényű gyermeknek tekintendő. Fejlesztési területként az elemi percepciót és az analízis-szintézis képességet jelölte meg a bizottság.

A 2007. március 20-án elvégzett felülvizsgálat eredményeként készült szakértői véleményben a Raven teszt eredményét 69-ben határozták meg, megismételve, hogy az I. rendű felperesnél enyhe mentális retardáció áll fenn, amely miatt változatlanul sajátos nevelési igényű. Javasolták, hogy tanulmányait az I. rendű alperes intézményben folytassa,

és hogy változatlanul fejleszteni szükséges a vizuális analízis-szintézis képességét, valamint az analógiás gondolkodását.

Az alap- és az első felülvizsgálati szakértői véleményt a bizottság elnöke írta alá, a 2007-es felülvizsgálatot 2 fő gyógypedagógus végezte. A szakértő javaslatok közül a 2001. május 17-én keltezett szerepel az I. rendű felperes édesapjának aláírása, azonban a nyomtatványnak az a része nincs kitöltve, hogy a szülő egyetért-e a szakvéleménnyel, illetve, hogy hozzájárul-e ahhoz, hogy a gyermek a kijelölt iskolában kezdje meg a tanulmányait. A két felülvizsgálati javaslaton szülői aláírás nincs, a hivatalos feljegyzés szerint a szülőt mindkét esetben értesítették.

A 2007. július 4-én tartott tárgyaláson tett személyes nyilatkozata szerint az I. rendű felperes a 6. osztályt jó eredménnyel fejezte be az I. rendű alperesi intézményben. Szeretne táncos lenni, édesapja nyomdokaiba lépve, aki cigánytáncot (néptáncot) tanít a nyíregyházi Guszevi iskolában. Tudomása szerint ő azért jár az I. rendű alperesi iskolába, mert még az óvodában megállapították, hogy nehéz a felfogóképessége. Emiatt azonban még soha nem csúfolták. Szerinte az I. rendű alperesi iskola elvégzését követően ugyanúgy tud majd tovább tanulni, mint akik a Huszár téri normál tantervű iskolába járnak. Arra választ nem tudott adni, hogy a perindításra miért került sor. Az I. rendű felperes törvényes képviselője perbeli nyilatkozata során elmondta, hogy az első vizsgálatra ő kísérte el az I. rendű felperest. A vizsgálatra a szülőket nem engedték be. Amikor megkapta az eredményt, közölték vele, hogy a gyermek alultáplált és nem alkalmas arra, hogy normális iskolába járjon. Részleteiben ezt nem magyarázták el neki, és nem tájékoztatták a jogorvoslat lehetőségéről sem. Emlékezete szerint a papírt előre aláíraták vele, még mielőtt a gyermeket a vizsgálatra behívták volna. A perindításra azért került sor, hogy az I. rendű felperes minél hamarabb kikerüljön az I. rendű alperes kötelékéből és normál iskolába járjon a város területén bárhol.

A III. rendű felperes (korábbi nevén: ...) 1992. február 27-én született, és magát szintén a cigány etnikumhoz tartozónak vallja. Jelenleg a ... (többségi) Szakiskola tanulója. Három évig járt óvodába, majd az általános iskolai tanulmányait a 13. számú Általános Iskolában kezdte meg. Az iskola az 1999. december 14-én kelt beadványában azért kérte a III. rendű felperes szakértői vizsgálatát, mert az iskolai foglalkozásokon gyenge teljesítményt nyújtott, fáradékonyak bizonyult, figyelme 5-10 percre volt fenntartható. Önálló tanulásra gyenge, szóincse szegényes volt. Számfogalma 5-ig elvont szinten gyenge, a feladatokat eszközzel is hibásan oldotta meg. Beszédére a pontatlan fogalomalkotás volt jellemző. Hangokra nehezen bontott, és betű-összeolvasási problémái voltak. IQ szintje 73-nak felelt meg. Az iskola szerint hallászavara is lehetséges, ezért e körben is kérték vizsgálatát.

A Nevelési Tanácsadó 1999. január 4-én a III. rendű felperest megvizsgálta és a vizsgálat eredményeként megállapította, hogy a III. rendű felperes tanulási képességgel kapcsolatos hiányosságai és nehézségei a szociokulturális hátrányából erednek, ezért felzárkóztatása az általános iskola keretei között is megpróbálható. Ehhez külön segítséget és differenciált bánásmódot igényel. A 13. számú Általános Iskolában a III. rendű felperes a „Lépésről-lépésre” program szerint, az iskolai lemorzsolódás, illetve a hátrányos helyzetből adódó lemaradást csökkentő módszerrel tanult, azonban az első negyedév elteltével az iskolai

foglalkozásokon nyújtott gyenge teljesítményei alapján a 13. számú Általános Iskola ismételten javasolta a szakértői vizsgálat elvégzését.

A szakértői bizottság a 2000. május 15-én tartott vizsgálat eredményeként megállapította, hogy a III. rendű felperes enyhe fokú értelmi fogyatékos, ezért eltérő tantervű iskolába javasolta elhelyezni. A személyes vizsgálat eredményeként a bizottság véleménye szerint értelmileg több mint 3 éves lemaradás volt észlelhető a III. rendű felperesnél, enyhe fokú értelmi fogyatékosága okaként genetikai okot jelöltek meg. A Budapest Binet módszer alapján IQ-ját 63-ban határozták meg, a Raven teszt esetében pedig 83-ban. Intézkedési javaslatként a bizottság a nevelését, oktatását, tanulmányainak folytatását jó prognózissal az enyhe értelmi fogyatékosok tanterve alapján látta biztosítottnak a második évfolyamon, kijelölt iskolaként a 22. számú ... Általános Iskolát megjelölve. (A 22. számú Általános Iskola az I. rendű alperes honlapja szerint 2001-ig „gyógyítva nevelő” intézmény volt, és 2001-ben költözött át a ... utcából a megszűnt **B** Általános Iskola épületébe, felvéve a ... Általános Iskola nevet, tehát azonos az I. rendű alperessel.)

Rehabilitációs javaslatként a bizottság a figyelem koncentráció erősítését, az analízáló-szintetizáló készség fejlesztését jelölte meg. Megjegyezte a szakvélemény, hogy a szülő a gyermeke kijelölt iskolába való átirányítását nem fogadta el, ragaszkodott a többségi iskolába való maradásához.

A III. rendű felperes szülei a szakvéleményt nem fogadták el, a III. rendű felperes ennek ellenére az I. rendű alperesi iskolában folytatta tanulmányait. A 2002. december 14-én elvégzett kontrollvizsgálat során a szakértői bizottság jegyzőkönyvben rögzítette, hogy a III. rendű felperes állapotában változás nem történt, továbbra is enyhe fokban értelmi fogyatékos.

A 2005-ben végzett részletes személyes felülvizsgálat a Raven teszt eredményeként a III. rendű felperes IQ-ját 71-ben határozta meg, megállapítva, hogy az elemi perceptuális folyamatok többségében megbízhatóak, azonban analógiás gondolkodása fejletlen, az absztrakt gondolkodást igénylő feladatok számára nagy gondot okoznak. Sajátos nevelési igényére tekintettel továbbtanulását változatlanul az I. rendű alperesi intézményben javasolták.

A 2000. május 15-i javaslaton szereplő nyilatkozata szerint a III. rendű felperes édesanyja a szakvéleménnyel nem értett egyet, és nem járult hozzá ahhoz, hogy a gyermek a kijelölt iskolában folytassa a tanulmányait. A felülvizsgálatok során készült szakvéleményeken csupán hivatalos feljegyzés található arról, hogy azokról a szülőt értesítették.

A III. rendű felperes a 2007. május 2-án megtartott tárgyaláson a 3.P.21.850/2006/11. sorszámú jegyzőkönyv tanúsága szerint személyesen nyilatkozta, hogy az I. rendű alperes általános iskolába második osztályos kora óta jár, és az elmúlt 6 év alatt nagyon sok oklevelet nyert, járt szavalóversenyre, sportversenyekre a 7. osztályig kitűnő tanuló volt. A 2006/2007. tanévben az első félévben két tantárgyból volt négyese. A korábbi, 13. számú Általános Iskola és az I. rendű alperesi iskola között a fő eltérést abban látta, hogy ha a „Guszevi” iskolában kiosztották a feladatot, annak megoldását akkor is elvárták, ha a

tanulók nem értették, hogy miről van szó. Az I. rendű alperesi iskolában viszont szépen és türelmesen elmondják, hogy mi a feladat, hogyan kell megoldani. Ugyanakkor a 13. számú Általános Iskolából, mivel az normál tantervű, könnyebb továbbtanulni, akár szakmunkásképzőbe, akár más iskolába, szerinte mindez az I. rendű alperesi iskolából nehezebb. Ezt abból gondolja, hogy amikor a 8. osztály első félévében a pályaválasztást meg kellett jelölnie, ő első helyre az autószerelői szakmát jelölte meg, de az osztályfőnöke azt mondta, hogy ebből az iskolából ezt ne jelölje meg, nem lehet autószerelő, mert lerontotta a jegyét. Szerinte azonban nem csak a kevesebb tanulása vezetett az eredmény romlásához. Lehetőségként az osztályfőnök a ... Vállalat rendezésében folyó szakmunkásképzést, ezen belül a cipész, illetve bőrdíszműves szakmát ajánlotta, arra az esetre pedig, ha az I. rendű alperes iskolában tanul tovább kilencedik, illetve tizedik osztályban, dísznövény- termesztést, ABC eladói szakmát, pék, vagy festő-mázoló szakmát tanulhat. Ő a festő-mázoló szakmát jelölte meg. A nyolcadik év I. félévében azért romlott a tanulmányi eredménye, mert kevesebb időt töltött a tanulással. Valószínűnek tartotta, hogy ha a „Guszevi” Általános Iskolában marad és rendszeren tanul, lehet, hogy a kitűnő eredményt nem, de a jó és jeles tanulmányi eredményt elérte volna, és onnan könnyebben tanulhatott volna tovább. Különösebb csúfolódást amiatt, hogy az I. rendű alperes iskolában végzi a tanulmányait, nem tapasztalt, különösen az utóbbi időkben.

Az I. és III. rendű felperesek 2005. augusztusában **F.** ban egy gyermektáborban vettek részt, ahol 61 különböző korú és eltérő tantervű iskolát végzett, vagy tanulmányait ilyen iskolában végző roma gyerek értelmi képességeiknek felmérése is megtörtént. A felmérésben **BI.** klinikai szakpszichológus, közoktatási szakértő, **PB** gyógypedagógus, és **TB** gyógypedagógus vettek részt.

A gyermekek vizsgálatát **MV** európai parlamenti képviselő és a szülők kérésére végezték el.

Az I. rendű felperes esetében megállapították, hogy a Színes Raven intelligencia tesztben ugyan átlag alatti (IQ 83), azonban nem fogyatékos eredményt ért el, a Bender B tesztje gyengén sikerült, a teszteredmény és viselkedésének alapján feltételezhető idegrendszeri éretlensége. Ugyanakkor a tesztek, valamint a vizsgálat során, illetve az egyéb helyzetekben tapasztaltak alapján az I. rendű felperest ép értelmű, normál iskolai osztályban oktatható gyermeknek vélelmezték, megjegyezve, hogy idegrendszeri éretlenség valószínűsíthető nála, mely tanulási és magatartási zavart okozhat.

A III. rendű felperes vizsgálatának eredményeként megállapították, hogy a Színes Raven intelligencia tesztben 90-es eredményt ért el, a MAVGYI-R intelligencia vizsgálatban általános intelligencia szintje 79-nek, verbális intelligenciája 91-nek, a performációs pedig 67-nek bizonyult. A Bender B teszt eredménye szerint a III. rendű felperesnél idegrendszeri érintettség feltételezhető, ebből következően valószínűsíthető nála a forma- és térészlelési nehézség, a mozgástervezés, a szem-kéz koordinációs zavara, továbbá diszlexia fennállása. A III. rendű felperest a vizsgálat ép értelmű, normál iskolában oktatható gyermeknek minősítette, feltételezve azt, hogy eredeti intelligencia kapacitása a vizsgálatkor mérténél is nagyobb. Idegrendszerileg azonban éretlen, figyelem és diszlexia (diszgráfia) problémával küzd.

A III. rendű felperes esetében a szakértők sürgős hatósági intézkedést javasoltak a képességeinek megfelelő iskoláztatása, illetve normál iskolai osztályba való áthelyezése érdekében. Célszerűnek tartották mindezt alapos pedagógiai kivizsgálás utáni egyéni haladás megtervezése, érzékszervi integrációt elősegítő, továbbá fejlesztő pedagógiai foglalkozások és pszichológiai támogatás mellett megszervezni. Miután a III. rendű felperes kora és képességei lehetővé teszik, esetében a csökkentett tananyagot az általános iskola befejezéséig be lehet és kell pótolni ahhoz, hogy tanulmányaiban idővesztést ne szenvedjen.

Az I. rendű felperesről készült pedagógiai-pszichológiai szakvélemény is tartalmazta részben azt a megállapítást, amelyet a vizsgálatot végzők a gyermektáborban végzett vizsgálatok eredményeiről készített összefoglalóban is leírtak. E szerint általánosságban tapasztalták azt, hogy az elvégzett intelligencia tesztek eredményei tendenciájukban ugyan megegyeztek, a kategória besorolásokban azonban meglepően nagy különbséget mutattak. Az egyik vizsgálatban (felnőtt és Színes Raven) magasabb pontszámot elért gyerekek a másik vizsgálatban (MAVGYI-R) is a jól teljesítők közé tartoztak, a két intelligencia vizsgálatban elért teljesítmény azonban esetenként komoly eltérést mutatott, amely a jövőben mindenképpen vizsgálandó és értelmezendő. Ugyanakkor néhány észrevételben, illetve „spekulatív magyarázatban” ennek okát a következőkben határozták meg:

- A Raven tesztet a szakirodalom kultúrafüggetlennek tartja, azonban ismert az, hogy az intelligenciának viszonylag szűk sávjában mér, és az intelligencia struktúra felépítésére kevésbé nyújt adatot,
- A MAVGYI-R gyermek intelligencia teszt újabb korrekciója szükséges a jövőben, mert bizonyos feladatok elavultak benne, a szóbeli intelligenciát mérő feladatok pedig kultúrától függőek.
- A szóbeli intelligencia-próbák igényelte tudás olymértékben eltér a vizsgált gyermekek otthoni életmódjától, ismeretanyagától, hogy az eredmények minimum megkérdőjelezhetőek.
- A vizsgálatot végzők meggyőződése szerint kultúra-azonos feladatokban a gyerekek a vizsgálat során mérténél is jobban teljesítenének, alappal feltételezhető ugyanis, hogy a többségi társadalomban élő gyerekek sem tudnának jól teljesíteni a cigánygyerekek által könnyedén megoldható, a saját kultúrájukból merített feladatokban.
- Az intelligencia tesztek szoros korrelációt mutatnak az iskolai végzettséggel. Az tehát, hogy a gyermek eltérő tantervű iskolában csökkentett tananyagot tanult, a 13-14 éves korban mért intelligencia szintjét nagymértékben befolyásolhatja negatív irányban.
- A megvizsgált gyermekek külsejükben, és/vagy viselkedésükben általában sokkal kedvezőtlenebb képet mutattak értelmi szintjük megítélés szempontjából a tényleges intelligenciájuknál. A 61 gyermek közül 17 olyan gyermeket találtak, akik normál iskolában

lettek volna, vagy lennének oktathatóak, ezek intelligencia szintje 70 és 110 között mozgott.

A felperesek keresetükben kérték annak megállapítását, hogy

- az V. rendű alperes szakértői bizottsága azzal, hogy a szakértői vizsgálatok lefolytatása és közlése során nem tartotta be az eljárására irányadó jogszabályokat, illetve többször helytelenül elkészített szakértői javaslataiban a felpereseket nem a képességeiknek megfelelő oktatást nyújtó intézménybe javasolta elhelyezni, megsértette a felperesek személyiségi jogait. E körben hivatkoztak a Ptk. 76. §-ának, a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (Közoktv.) 4. §-a (7) bekezdésének b) pontjára, valamint a 10. §-ának (3) bekezdésére, továbbá a 14/1994. (VI. 24.) Mkm rendeletre.

- az V. rendű alperes a felpereseket közvetlenül hátrányosan különböztette meg, amikor etnikai származásukkal, társadalmi, valamint vagyoni helyzetükkel összefüggésben őket nem normál, hanem enyhe fokban értelmi fogyatékosnak minősítette (jogszabályi alapként jelölték meg erre vonatkozóan a 2004. január 27-éig hatályos közoktv. 4. §-ának (7) bekezdésének, illetve 2004. évet követően az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvényt (esélytv.) 8. §-ának b), c) és e) pontjait, valamint a 27. §-a (2) bekezdésének a) pontját)

- a IV. rendű alperes azzal, hogy elmulasztotta az V. rendű alperes működése feletti ellenőrzési jogkörét az adott helyzetben tőle elvárható módon gyakorolni, és a fenntartásában működő V. rendű alperes számára a tevékenysége elvégzéséhez szükséges forrásokat biztosítani, megsértette a felperesek személyiségi jogait, (Ptk. 76. §, közoktv. 4. § (7) bekezdésének d) pontja és 10. § (3) bekezdése) és ezeknek a felpereseknek államigazgatási jogkörben eljárva kárt okozott (Ptk. 349. §),

Mindezek alapján kérték, hogy a bíróság egyetemlegesen kötelezze az alpereseket arra, hogy a Ptk. 84. § (1) bekezdés d) pontja alapján a sérelmes helyzetet saját költségükön szüntessék meg, a jogsértést megelőző állapotot állítsák helyre (felzárkóztatás), továbbá, hogy fizessenek meg egyetemlegesen mindkét felperes javára személyenként 1 000 000 forint nem vagyoni kártérítést.

Az egyetemleges kötelezésre irányuló kérelem szintén a Közoktv. 77. §-ának (3) bekezdésén, a 4. §-a (7) bekezdésének b) pontján, illetve a 10. §-ának (3) bekezdésén, valamint a Ptk. 76. §-ának rendelkezésén alapult.

Az I. rendű felperesre vonatkozóan a szakértői vizsgálatok elvégzése kapcsán jogellenesként jelölték meg, hogy orvosi diagnózis a felperesről nem készült, a vizsgálati eredmények által mért eltérő IQ szintek azonban utaltak arra, hogy nem értelmi fogyatékos. A szakértői vizsgálatok alkalmával a folyosón várakozásra kért szülőkkel előre íratott alá a papírt, a javaslatban a szülő aláírása és tájékoztatására vonatkozó információk nem találhatóak, utalás sem történik a tájékoztatás megtörténtére, illetve arra, hogy a szakértői javaslatból a szülő is kapott volna egy példányt. A bizottság a 14/1994. (VI. 24.) Mkm rendelet 15. §-ában foglalt, a jogorvoslatra vonatkozó kioktatási kötelezettségének

nem tett eleget. A szülők azt sem értették meg, hogy pontosan mit jelentenek a bizottság által mondott szakkifejezések. Az iratokból nem állapítható meg, hogy ki végezte a felülvizsgálatokat, és hogy mik voltak a részletes vizsgálati eredmények. A szülőket a vizsgálat előtt senki nem értesítette, az I. rendű felperes ellenőrzőjébe sem történt ilyen jellegű beírás. Az I. rendű felperes tánctanár szeretne lenni, ilyen képesítést nyújtó középiskolába azonban csak felzárkóztatást követően jelentkezhet.

Az I. rendű felperes szakértői vizsgálatairól készült dokumentációban nem szerepel a törvényes képviselőjének az aláírása, illetve az, hogy milyen tájékoztatást kapott a komplikált szakmai kérdésekben. A 2004. évet követően hatályos jogszabályi rendelkezések ellenére sem történt meg a szülők jogorvoslati lehetőségről való kioktatása, és arról sem tájékoztatták a szülőket, hogy az I. rendű alperesnél való oktatás után csak késői felzárkóztatás, és különbözeti vizsgát követően tud majd csak az I. rendű felperes normál középiskolában továbbtanulni.

A III. rendű felperessel kapcsolatban a kereset kiemelte, hogy ez esetben sem készült orvosi diagnózis, a vizsgálati eredmények által mért eltérő IQ szintek azonban utaltak arra, hogy a III. rendű felperes nem értelmi fogyatékos. (Raven IQ 83). 2000. májusában a vizsgálatot kizárólag egy fő gyógypedagógus végezte el. A III. rendű felperes édesanyját a vizsgálatra nem engedték be, s noha az édesanya a szakértői bizottság javaslatát nem fogadta el, a bizottság elmulasztotta őt kioktatni az MKM rendelet 15. §-a szerint igénybe vehető jogorvoslat lehetőségéről. A további két felülvizsgálat irataiból ugyanilyen mulasztások állapíthatók meg azzal, hogy ezen iratok egyikéből sem derül ki, hogy a szülő egyetértett-e a bizottsági javaslattal, és hogy pontosan milyen tájékoztatást kapott, például arról, hogy a speciális iskolában végzetek az ott oktatott csökkentett tananyag miatt csak igen korlátozott számú és nem versenyképes szakmát oktató szakiskolában tudnak csak továbbtanulni.

A III. rendű felperest éppen ez okból érte meglepetésként a pályaválasztás során az, hogy nem tanulhat tovább autószerelőnek, csupán az I. rendű alperes által kínált, ám nem versenyképes szakmák közül választhat. A III. rendű felperes lakóhelyén, a Guszev telepen csúfolódásnak van kitéve amiatt, hogy az I. rendű alperesnél végzi a tanulmányait.

Mindkét felperesre vonatkozóan kiemelte a kereset, hogy a szakértői vizsgálat során a szakértői bizottságok az általuk választott mérési eszközök, tesztek alapján dolgoztak. Szakértők között azonban ismert az a tény, hogy számos mérési eszköz álfogyatékoságot produkál a (halmozottan) hátrányos helyzetű, illetve a cigánygyerekek esetében. E témában több kutatás folyt, és maga az Oktatási Minisztérium is indított az álfogyatékos gyerekek normál általános iskolába való visszahelyezése érdekében programot. A szakértő és a jogszabály által megkívántan az adott értelmi fogyatékoságban jártas, tehát a tüneteket kötelezően ismerő pedagógusoknak felelőssége az, hogy valóban csak nem ép értelmi képességű gyermekeket oktassanak speciális/fogyatékos, azaz sajátos nevelési igényű osztályokban, illetve iskolákban.

Az I. rendű alperes munkatársainak, mint az értelmi fogyatékoság tüneteinek észlelése terén megfelelő szakértelemmel és gyakorlattal rendelkezőknek, észlelniük kellett volna, hogy valójában nem értelmi fogyatékos gyerekeket oktatnak.

Hivatkoztak a felperesek az Emberi Jogok Európai Bíróságának Nagytanácsa által a D.H. és társai kontra Cseh Köztársaság ügyében Strasbourgban 2007. november 13-án meghozott ítéletre, amelyben a bíróság marasztalta a Cseh Köztársaságot azon gyakorlat miatt, amelynek során gyerekeket szociális hátrányaik miatt helyeztek elkülönített oktatási környezetbe, megállapítva, hogy egy olyan általános szakpolitika, vagy intézkedés is minősülhet hátrányos megkülönböztetésnek, amelynek egy adott csoportra aránytalanul hátrányos hatása van akkor is, ha az nem kifejezetten a csoport ellen irányult. Meggyőzőnek találta továbbá a bíróság a kérelmezők által becsatolt statisztikai adatokat, amelyek mindenképpen kirajzoltak egy domináns trendet arra vonatkozóan, hogy a speciális iskolába helyezett roma tanulók aránya a roma népesség összlakosságához viszonyított arányához képest lényegesen felülreprezentált. Rámutatott arra, hogy abban az esetben, ha egy adott jogszabálynak ilyen diszkriminatív hatása van, a közoktatási jogviszonyok tekintetében sem szükséges a hatáskörrel rendelkező hatóságok részéről a diszkriminatív célzat bizonyítása ahhoz, hogy a közvetett hátrányos megkülönböztetésre vonatkozó komoly vélelmet megalapozza. Figyelemmel arra, hogy a gyerekek tanulási képességeit, vagy nehézségeit vizsgáló tesztek ellentmondásosak, és azok továbbra is tudományos kutatás és vita tárgyát képezik, az így mért eredmények nem alkalmasak arra, hogy a diszkrimináció tilalma alóli megfelelő objektív és ésszerű kimentést igazolják. Ennek hiányában pedig nem bizonyított az, hogy az etnikai származástól független tényezők vezettek volna a statisztikai adatokban megjelenő különbségre. Nyilvánvaló, hogy a tesztek a többségi népességre tervezték, figyelmen kívül hagyva a roma sajátosságokat, e tesztekkel kapcsolatban számos független szervezet kételyeket fogalmazott meg, arra hivatkozással, hogy az egyébként intellektuális fogyatékossgal nem rendelkező gyerekeket valójában a roma és a többségi közösség között valóban, vagy feltételezés szerint fennálló nyelvi és kulturális különbségek miatt helyeztek speciális iskolákba. Ezért szükség van konzisztens, objektív és átfogó tesztekre a gyerekek valós képességeinek felmérése céljából. Ezek hiányában fennáll annak a veszélye, hogy a jelenleg használt tesztek előítéletesek, és a teszteredmények értékelése során nem vették figyelembe a roma gyerekek sajátosságait és speciális jellemzőit. Kiemelte továbbá a bíróság, hogy az egyenlő bánásmódbeli különbségbe történő (szülői) beleegyezést figyelmen kívül kell hagyni, mert az egy olyan joglemondó nyilatkozattal érne fel, amely felmentést adna az egyenlő bánásmód követelménye alól. Ha egyáltalán helye lehet ilyen joglemondó nyilatkozatnak, az csupán abban az esetben engedhető meg, ha a lemondás ténye vitán felül áll, és ha a nyilatkozatot a tények teljes ismeretében adták, vagyis az egy tájékozott beleegyezés eredménye. Az sem állapítható meg, hogy az előre kitöltött formanyomtatványon történő szülői beleegyezés mögött a gyakran alacsony iskolai végzettségű és hátrányos helyzetű közösségi tag szülők képesek voltak-e a helyzet és a szülői beleegyezés következményeinek minden aspektusát felmérni. A formanyomtatvány nem tartalmazott információt a rendelkezésre álló alternatívákról, vagy a speciális és a normál általános iskolákban oktatott tananyagbeli különbségekről. Vitathatatlanul találta továbbá, hogy a roma szülők ilyen szabályozás mellett azzal a dilemmával szembesültek, hogy válasszanak a gyermekük társadalmi és kulturális különbözőségeinek kiszolgálására

fel nem készült normál általános iskola és a többségében roma gyerekeket oktató speciális iskola között, az előbbi esetben kitéve gyermeküket a kirekesztésnek, illetve a megbélyegzésnek.

Hivatkoztak továbbá a felperesek a Bács-Kiskun Megyei Bíróság előtt hasonló tárgyban folyamatban lévő 12.P.20.392/2008. számú ügyben a 2008. május 20-án megtartott tárgyaláson tanúként kihallgatott **SG** nak, az Oktatási és Kulturális Minisztérium Esélyegyenlőségi Főosztálya főosztályvezető-helyettesének, valamint **KA** pszichológusnak a vallomásában foglaltakra, becsatolva az iratokhoz a bírósági tárgyalásról készült jegyzőkönyvet. E szerint **SG** tanúként vallotta, hogy 2001-ben az oktatási ombudsman részéről a szakértői bizottságokat illetően vizsgálat indult, akkor 25 szakértői bizottság működött, jelenleg 33 működik. A vizsgálat súlyos kapacitáshiányt állapított meg, főként pszichológusi és szakorvosi ellátottság terén. Az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2007-ben kiadott „Méltányosság az Oktatásban” című könyvének markáns következtetése, hogy a cigánygyerekek szegregációjának egyik módja a speciális osztályokba való irányításuk. „Az Utolsó Padból” program adatai alapján megállapítható volt, hogy általánosságban nőtt a fogyatékosná nyilvánítottak száma, miközben a tanulószám csökkenő tendenciát mutatott. Sem a jogszabályokban, sem a szakértői bizottságok munkájában nem volt egységes eljárási rend, illetve vizsgálati módszer.

KA tanúvallomásában kiemelendőnek tartotta, hogy a sajátos nevelési igényre vonatkozó vizsgálati eljárásnak, szakmai elvárásoknak pszichológiai szempontból is nemzetközi standardoknak és etikai szabályoknak kell megfelelniük. Mindez differenciált diagnosztikát, gyógypedagógiai, neuropszichológiai, és pszichiátriai szempontú komplexitást igényel, amelynek igazodnia kell az adott vizsgált gyerekhez, az ő sajátosságához, kulturális és nyelvi háttéréhez.

A jelenleg alkalmazott három különböző intelligencia vizsgálat mindegyike problematikus. A Budapesti Binet módszer erősen kultúrafüggő, kizárólag verbális kérdéseket tartalmazó tesztet használ, ami csak különösen jó képességű gyermekek vizsgálatára, illetőleg kiegészítő vizsgálatként alkalmas. A Színes Raven tesztnél a kultúrafüggőség ilyen mértékben nem érvényesül, azonban ez a teszt is problematikus, mert vizuális észlelési zavar esetén nem alkalmazható. A nonverbális Cattell-teszt a múlt század első felében kultúra-semlegesnek készült. Az elmúlt években azonban megkérdőjeleződött, hogy az úgynevezett G-faktor, a folyékony intelligencia alkalmas-e arra, hogy következtetni lehessen általában az intelligenciára és az azt alkalmazó képességekre. A tanú szerint kultúra-független módszerekkel nem lehet mindenkire nézve megbízható vizsgálati eredményt kapni, a gyermek képességei csak konstruktív hozzáállással fedezhetőek fel. Abban az esetben, ha nincs protokoll, az egyéni attitűdök nagyobb szerepet kaphatnak a vizsgálatot végző szakembereknél, pedagógusoknál, és ez elvezethet a diszkrimináció, az előítéletesség kérdéséhez. Az 1999-2000-ben alkalmazott vizsgálatok standardizálása, a normaértékek karbantartása nem történt meg, e vizsgálatok elavultnak voltak tekinthetőek. A szociokulturális hátrányokra való utalás a tanú szerint nyilvánvaló utalás a gyermek származására, az iskola elvárásaitól eltérő szocializációra, ami egyben a fogyatékoság fogalmát kérdőjelezi meg, tehát azt, hogy ez egy organikus eredetű, visszafordíthatatlan

állapot lenne. Ha a hátrányos szociokulturális háttérre a szakvélemény utal, az eredmények értékelésénél is figyelembe kell ezt venni. A teszteknek ugyanis 30 %-a független a szociokulturális háttértől.

E perben hallgatta meg, ugyanezen a tárgyaláson a Bács-Kiskun Megyei Bíróság a jelen perben is kirendelt szakértői bizottság vezetőjét, **NI** is, aki tanúvallomásaiban előadta, hogy valóban nincs kultúra-független teszt abban az értelemben, hogy a nevelési körülmények, a szociális háttér mindenképpen befolyásolja a gyermekek megítélését, képességeinek alakulását, egy adott időszakban a fejlettségi szintjét. A vizsgálatot végző észlelheti az etnikai hovatartozást, de ennek kapcsán csak pozitív diszkriminációt alkalmazhat, ami alapvető követelmény. A vizsgálatoknál a halmozottan hátrányos helyzetet figyelembe kell venni, és a komplex vizsgálat tartalmát mindenkor jogszabály határozta meg. Már 1975-ben kialakult a bizottságoknál egyfajta protokoll a vizsgálati rendre, módszerekre, amelynek lényege, hogy komplex vizsgálatot kell tartani, és értékelni kell a hátrányos helyzetet. 2000-től a folyamatos nyomon követés, a szigorú kontrollvizsgálatok rendszere is megjelent, majd 2004-től jogszabályban lefektetett eljárási rend, illetve protokoll létezik, és új standardizált eljárások is beléptek reprezentatív minták alapján. A korábbi években a szakértői bizottságoknak nem volt akkreditált képzési rendszere, csupán továbbképzéseken, illetve rendezvényeken történt tapasztalatcsere. Nem volt továbbá lefektetve az, hogy hogyan kövessék nyomon a gyermek előmenetelét, illetve határozzák meg a sajátos nevelés formáit. Rendszerszintű hiba biztosan fennállt abban, hogy másfajta eljárásokat is kellett volna alkalmazni, meg kellett volna újítani a módszereket. A problémák felszínre kerülésekor, így például az „Utolsó padból” program kapcsán jelentkezett az igény, hogy szigorítani kell a jogszabályi hátteret. Ezek tanulságai alapján történt meg az új protokoll kialakítása és folyamatban van a jogszabályi változtatás is.

Az I. és IV. rendű alperesek ellenkérelmükben a kereset elutasítását kérték arra hivatkozva, hogy nem tanúsítottak jogellenes, illetve károkozó magatartást, ezért a kereset jogalapja hiányzik. Az I. rendű alperes a tanulási képességet vizsgáló bizottság döntése alapján köteles volt a felperesek oktatását biztosítani, erre törvényi kötelezettsége volt. A IV. rendű alperesnek pedig mint fenntartónak az anyagi források biztosítása volt a kötelessége, ennek a IV. rendű alperes eleget tett, sőt anyagi többletforrást is biztosított a független szakértő munkájának végzéséhez szükséges plusz támogatással.

Az elsőfokú bíróság a perben szakértői bizonyítást rendelt el. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Gyakorló Gyógypedagógiai Szolgáltató Intézmény Gyakorló Országos Szakértői és Rehabilitációs Bizottsága az I. és III. rendű felperesek személyes gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi vizsgálatának eredményeként megállapította, hogy sem az I., sem a III. rendű felperes esetében nem volt megalapozatlan a bizottságnak az a véleménye, hogy a felperesek az általánostól eltérő tantervű iskolában folytassák a tanulmányaikat. Az I. rendű felperes esetében az összegző komplex gyógypedagógiai, pszichológiai és orvosi vélemény megállapította, hogy az I. rendű felperesnél pontosan nem tisztázható eredetű, organikus idegrendszeri eltérésekkel összefüggésbe hozható enyhe értelmi fogyatékoság áll fenn, az I. rendű felperes egyébként jól alkalmazkodó, feladatok végzésére motivált és szociális magatartásképpel

rendelkezik. Ugyanakkor sajátos nevelési igényű, különleges gondozásra és gyógypedagógiai ellátásra szorul.

A III. rendű felperes vizsgálatát összegző komplex vélemény szerint a III. rendű felperes nem értelmi fogyatékos. A megismerő funkciók (így az információ feldolgozás, munkamemória) tartós zavarából adódóan, ami az észlelés, a munkamemória, a különböző érzékelési-észlelési folyamatok alulszervezettségét jelenti, és gyengébb tanulási képességéből, ami a tanulási stratégia nem megfelelő voltára vezethető vissza, valamint szociokulturális hátrányos helyzetéből fakadóan tanulásban akadályozottnak tekintendő. Jelenleg jelentős tanult ismeretbeli hiányosságai vannak, szociális érettsége viszonylag jó szintű, magatartása adaptív. A III. rendű felperes is sajátos nevelési igényű, különleges gondozásra, illetve gyógypedagógiai ellátásra szorul.

Az I. rendű felperes különleges gondozásának színteréül a szakértői vélemény a jövőben a speciális szakiskolai továbbtanulást javasolta, a III. rendű felperes esetében pedig a továbbtanulást speciális szakiskolai keretek között, fejlesztő foglalkozással, további felzárkóztatással, fejlesztő pedagógusi/gyógypedagógusi közreműködéssel javasolta úgy, hogy a tanulói osztálylétszám számításánál két főként kell figyelembe venni.

Megállapította a szakértői bizottság, hogy szakmailag mindkét felperes esetében indokolt volt az eltérő tantervű általános iskolába kerülést megalapozó vizsgálatok elvégzése. A vizsgálatok mind a felperesek életkorának, mind pedig az országosan akkor elfogadott vizsgálati trendnek megfeleltek. A képességek megítélése összességében reális volt, nemcsak az aktuális helyzetben mért eredményekre, hanem a gyermekek fejlődési folyamatára is alapozott. A színes Raven teszt eredményével kapcsolatosan rámutatott arra, hogy a teszt instrukciós kézikönyve alapján ebből az eljárásból IQ érték nem számítható, tehát a szakvéleményekben a Raven IQ megjelenítése helytelen volt, helyette percentilis pontokat kellett volna feltüntetni, egyidejűleg összefoglalva a minőségi hibaelemzés eredményeit. Ez azonban csak formai kifogás, mert az értelmesség megállapítása szempontjából a Raven teszt felvételkor nyert információk beépültek a véleménybe. Hiányolta a szakvélemény azt, hogy orvosi vélemények nem szerepeltek a bizottsági szakvéleményekben, emellett a III. rendű felperes esetében a fogyatékoság genetikai okának feltüntetése nem volt megalapozott, minthogy genetikai vizsgálatot nem végeztek. Emellett mindkét felperes esetében fel kellett volna tüntetni, hogy az állapotuk kialakulásában a korai életkortól kezdődően jelentős súllyal szociokulturális tényezők is szerepet játszottak.

A kötelező kontroll felülvizsgálatok konszenzus alapján nem kötelezően jelentenek személyes vizsgálatot. A szakértői bizottságok általában pedagógiai véleményt, jellemzést, a gyermek előrehaladását igazoló dokumentumokat kérnek be az iskolától, fejlődés elemzéssel. Csak nagymértékű változásra utaló jelzés esetén szükséges részletes egyéni vizsgálat végzése, egyébként pedig a gyermek státuszát felülvizsgálati jegyzőkönyvben rögzítik.

Az I. rendű felperes fejlődése az iratok tanúsága szerint kontrollált volt, és sem a szülőktől, sem az iskolától nem érkezett jelzés arra vonatkozóan, hogy a gyermek státuszának

változtatására lenne szükség. A szakértői bizottsági vizsgálat sem tapasztalt olyan fejlődésbeli változást, amely indokoltá tette volna a speciális iskolába való tanulás megszüntetését. A III. rendű felperes részletesebb egyéni vizsgálatára azért került sor, mert 6. osztályos korában a 2005. április 27-én esedékessé vált felülvizsgálat idején viszonylag jól tanult. Az iskola javaslatában azonban ekkor is megerősítette, hogy a gyermek iskolai állapotán nem kívánnak változtatni, az elvégzett Progresszív Raven-féle intelligencia vizsgálat sem mutatott javulást a mentális teljesítményében, ezért a szakvélemény ismételten az eltérő tantervű általános iskolai továbbhaladást javasolta. A III. rendű felperes fejlődése is kontrollált volt tehát, és nem mutatott olyan jelentős mértékű változást, amely indokoltá tette volna a speciális iskolába tanulás megszüntetését.

A Közoktv., illetve a 14/1994. MKM rendelet, valamint a szakmai konszenzus szerint a nevelési igényeket komplex gyógypedagógiai-pszichológiai és orvosi vizsgálatokkal kell megítélni az erre a feladatra illetékes közoktatási intézményben. A felperesek esetében a felsőtárcányi gyermektáborban végzett vizsgálat nem felelt meg ezeknek a követelményeknek. Noha akkor még a jelenlegi protokoll nem volt érvényben, 1975-től kezdődően szigorúan előírt irányelvek alapján kellett volna történnie a vizsgálatnak. A táborban a vizsgálati helyzet sem felelt meg a pszichológiai tesztek kézikönyvek által előírt standard felvételi követelményeinek, mert a gyermekeknek alkalmuk adódhatott a feladatok jellegének és eredményeinek megbeszélésére. A becsatolt pszichológiai és pedagógiai vizsgálatok jegyzőkönyveiben olyan mértékű hiányosságok és hibák tapasztalhatóak, amelyek megkérdőjelezzik a vizsgálatok hitelességét. Így például a vizsgált gyermek életkoránál alacsonyabb életkorra irányadó Raven tesztet alkalmaztak, és nem történt minőségi teljesítményelemzés sem. A Bender-B vizsgálatnál kapcsolatban a jegyzőkönyv csak eredményt közöl, azonban a minőségi elemzést megalapozó objektív adatokra nem tér ki. A jegyzőkönyv nem tükrözi azt, hogy komplexitást biztosító vizsgálat történt.

A felperesek szakértői vizsgálata nem támasztotta alá azt, hogy a felperesek nem a képességeiknek megfelelő iskolatípusba járnának. A kijelölhető iskolát jogszabályok írják elő (például a Közoktv., így az az iskola jelölhető ki a speciális oktatás és nevelés szempontjából, amelynek alapító okirata tartalmazza a tanuló fejlesztéséhez szükséges speciális személyi és tárgyi feltételeket. Az eltérő tantervű iskolai feltételeket ugyan integráltan is lehet biztosítani, ha azonban ilyen feltétellel rendelkező általános iskola a gyermek lakóhelyén nincs, akkor csak a külön oktatást biztosító körzeti iskola kijelölésére van lehetőség. A perbeli esetben mindkét felperesre vonatkozóan a személyiségi jogainak és a helyi lehetőségeknek megfelelően történt az iskola kijelölése. A felperesek tehát a képességeiknek megfelelő nevelési és oktatási feltételek között tanulhattak.

A felperesek jogi képviselője a szakvéleményre tett észrevételében nem vitatta, hogy a szakértők, illetve a szakértői intézetek, köztük a perben kirendelt szakértői intézet is zavarban van a szakvélemények készítésénél, ugyanis a Magyar Köztársaság területére is áll az, hogy a tanulási képességek vizsgálatának a standard-je átlagos gyermekekre van beállítva, így az a specialitásokat nem veheti figyelembe. Lehetnek azonban olyan sajátos nevelési igényű gyermekek, akik nem a Közoktv. 121. §-ának szinte folyamatosan változó

értelmező rendelkezései szerint sorolhatóak be egy-egy csoportba, hanem etnikai származásuk, illetve mélyszegénységük alapján, ez azonban nem korlátozhatja a tanulásban való részvételhez fűződő, törvényben és alkotmányban biztosított jogait. Itt jelentkezik az az eltérés, hogy miből kiindulva vizsgálják a tanulási képességeket, tehát csak az intelligencia tesztek alapján, vagy az egyéb fogyatékosagra is tekintettel, illetve figyelembe veszik-e az etnikai kultúrát, illetve a mélyszegénységet.

A 15. sorszámú kereset pontosításában utalt arra, hogy a III. rendű felperest a perben kirendelt szakértői intézmény szakvéleménye is normál értelmi képességűnek minősítette, ugyanakkor a vélemény nem említi, hogy a felülvizsgálatot jogszabály írta elő, és azt is elfelejti értékelni, hogy a Közoktv. 121. §-ának a 2005. április 27-én történt felülvizsgálat időpontjában hatályos rendelkezései alapján a III. rendű felperes nem minősült sajátos nevelési igényűnek. A felperesek nem tudják értelmezni a szakvéleménynek azt a megállapítását, hogy esetükben szociokulturális helyzetből fakadó tanulási akadályozottság állna fenn, minthogy a felsorolt tényezők egyike sem organikus eredetű, és megfelelő fejlesztéssel, képesség-kibontakoztatással ellen-súlyozhatóak. Ez az I. rendű alperes feladata lett volna. Ha a nem értelmi fogyatékos, jó tanuló III. rendű felperes a képességeinek megfelelő oktatást kapta volna, az életkorának megfelelő tantárgyi tudással kellene rendelkeznie. Hivatkozott továbbá a Roma Oktatási Alap által a roma gyerekek félre diagnosztizálása kapcsán több szakértő bevonásával lefolytatott független értékelésre, amely kifejezetten a szegregált oktatás és a sajátos nevelési igény átfedéseire mutatott rá, és amely a roma gyerekek speciális iskolába való felülreprezentáltságát a Magyar Köztársaság területén is megállapította.

Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapította, hogy az alperesek megsértették a felpereseknek az esélyegyenlőséghez és a tanulás megválasztásához való jogát, ezért egyetemlegesen kötelezte az I-IV. és V. rendű alpereseket, hogy fizessenek meg a felpereseknek személyenként, 15 nap alatt 1 000 000 forint nem vagyoni kárpótlást, valamint ugyancsak személyenként 100 000 forint perköltséget. Kötelezte továbbá az I-IV. és V. rendű alpereseket ugyancsak egyetemlegesen az állam által előlegezett szakértői költség megfizetésére.

Mindenekelőtt rámutatott arra, hogy a pernek nem a szegregált, vagy integrált oktatásban való részesítés indokoltságának megállapítása volt a tárgya, hanem az abban való állásfoglalás, hogy az alperesek eleget tettek-e a Magyar Köztársaság Alkotmánya 70/A. §-ában foglalt kötelezettségeiknek. Az Alkotmány ugyanis másodlagos alapjogként jelöli meg a művelődéshez való jogot, amelynek része az is, hogy a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető váljon a közép-, illetve elsőfokú oktatás. Az Alkotmány 70/G. §-ának (1) bekezdése akként rendelkezik, hogy a Magyar Köztársaság tiszteletben tartja és támogatja a tanszabadságot.

A Közoktv. 121. §-a ugyan évente változó szabályozással, de egyértelműen rögzíti a közoktatási rendszer fenntartására és működtetésére vonatkozó hatásköröket és ezen belül a 3. § (3) bekezdése meghatározta ezekben az állami szervek és a helyi önkormányzatok intézményfenntartó tevékenységének tartalmát.

A Közoktv.-nek a 2004. évi XVII. törvény 9. §-a (1) bekezdésének h) pontjával megállapított 121. §-a szerint az intézményfenntartó feladata az integrációs felkészítés, az esélyt teremtő nevelésnek és oktatásnak a felelős miniszter által kiadott oktatási program alkalmazásával történő megszervezése, ezen belül a szociális helyzetükből, fejlettségükből eredő hátrányok ellensúlyozása érdekében teendő intézkedések, akként, hogy e tanulóknak a többi gyermekhez, tanulókhöz viszonyított aránya ne haladja meg a jogszabályban meghatározott mértéket. A 121. §-nak a 2003. évi LXI. törvénnyel beiktatott, majd a 2005. évi CXLVIII. törvénnyel módosított 28. pontja pedig meghatározza a sajátos nevelési igényű gyermekek neveléséhez és oktatásához szükséges feltételeket is.

A sajátos nevelési igény fogalma a perbeli időszakban szintén többször változott, azonban már a 2001-ben hatályban volt szöveg is meghatározta ennek fogalmát. A 2001. szeptember 1-jétől hatályos jogszabályi rendelkezés nem változtatott azon, hogy az iskoláknak, illetve a nevelési képességeket vizsgáló szakértői bizottságoknak egyéniesítve kell meghatározni a sajátos nevelési igény alapjául szolgáló okot, és ennek típusához, súlyosságához képest kellett megállapítani azt, hogy az adott gyermeknek milyen speciális oktatásra és taneszközökre van szüksége.

Az V. rendű alperes jogelődjének iratai, a felsőtárkányi táborban elvégzett vizsgálat, illetve a bírósági eljárásban beszerzett szakvélemény nem hagy kétséget afelől, hogy a felperesek esetében ez az egyéniesítés, ezen belül a fogyatékoság típusának és súlyosságának a megállapítása elmaradt, és a tanulási képességeket vizsgáló bizottság a felperesek esetében nem határozta meg a szükséges szakmai szolgáltatások körét sem.

A Közoktv. 2004. január 27-től hatályos 4/A. §-a már utalt arra, hogy a közoktatás szervezésében irányításában és működtetésében, valamint feladatainak végrehajtásában közreműködők kötelesek megtartani az egyenlő bánásmód követelményét, amelynek megsértése a 4/A. § (4) bekezdése értelmében maga után vonhatja a személyhez fűződő jogok bírósági érvényesítésének lehetőségét.

A Közoktv. 2007. július 10-től hatályos 126. §-a pedig előírta, hogy a bizottságok 2007. december 31-éig hivatalból indított eljárás keretében vizsgáljanak meg minden a pszichés zavarai miatt a nevelési, tanulási folyamatban tartós és súlyos akadályozottság miatt sajátos nevelési igényűvé nyilvánított tanulót, annak megállapítása érdekében, hogy e nehézségek visszavezethetők-e organikus okra. Azon gyermekeket, akik esetében ez a feltétel nem adott, 2008. augusztus 31-éig ki kellett emelni a sajátos nevelési igényű gyermekek közül.

A hivatkozott jogszabályi rendelkezések, illetve azoknak a perbeli időszakban történt változásai elemzéseként az elsőfokú bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az I. és III. rendű felperesek esetében sem az alapvizsgálat, sem a felülvizsgálatok során nem történt meg annak egyértelmű tisztázása, hogy a felperesek az adott körülmények között miért igényelnek sajátos nevelést, illetve, hogy tanulási nehézségeik organikus okra visszavezethetők-e vagy sem.

Megállapította az elsőfokú bíróság, hogy a bizottság működésének folyamatos átszervezése, kibővítése miatt, részben pedig a szükséges létszám, illetve szakemberek biztosítása hiányában a tanulási képességek vizsgálatára vonatkozó eljárás akadozott, a bizottságok nem voltak képesek folyamatosan elvégezni a kontrollvizsgálatokat.

Mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a IV. rendű alperes azzal, hogy a fenntartói ellenőrzést, illetve hatósági jogkörének gyakorlását elmulasztva nem észlelte, hogy a tanulási képességeket vizsgáló bizottság, illetve az I. rendű alperes az intézkedéséről a szülőket nem tájékoztatta, elmaradt továbbá a jogorvoslati lehetőségről való tájékoztatás is, megszegte a Közoktv. 102. §-ának (2) bekezdésében foglalt azon kötelezettségét, mely szerint ellenőriznie kellett a közoktatási intézmény működésének törvényességét. A fenntartó önkormányzat jegyzője (a megyei önkormányzat jegyzője) ugyanis megfelelő hatósági jogköröket kapott a közoktatási igazgatásban. A Közoktv. 86. §-ának, illetve 87. §-ának rendelkezéséből következően a IV. rendű alperes kötelezettsége lett volna a bizottságok működésének törvényességi felügyeletét úgy megszervezni, hogy a szakvélemények megfeleljenek a már kifejtett, az egyéniesítésre vonatkozó elveknek.

A perben az alperesek sem vitatták azt a „történelmi tény”-et, hogy a felperesek esetében elmaradt az egyéniesítés, a szülők tájékoztatása a jogorvoslat lehetőségéről, illetve a bizottság vezetője nyilatkozatában maga is elismerte, hogy a folyamatos felülvizsgálat nem volt biztosított.

Mindezek alapján az elsőfokú bíróság megállapította, hogy az alperesek a Ptk. 76. §-ában foglalt, személyhez fűződő jogsértést az egyenlő bánásmód követelményének megsértésével elkövették, magatartásuk jogellenes volt, s minthogy az eltérő szintű oktatási tanterv, eltérő szintű iskola miatt a felperesek önértékelésének, önbecsülésének, illetve önazonosságának a sérelme bekövetkezett, a felperesek alappal tartottak igényt keresetükben a jogsértés megállapítására, illetőleg az őket ennek következtében ért hátrány kiküszöböléseként nem vagyoni kártérítésre. A felperesek ugyanis bizonyítottan nem részesültek olyan jellegű pedagógiai szolgáltatásban, amely megfelelt volna a speciális igényeiknek.

Az alperesek a jogellenes károkozásért fennálló felelősség alól a perben kimenteni magukat nem tudták, a károsodás pedig a jogorvoslati lehetőségre való kioktatás hiányában jogorvoslattel nem volt elhárítható. Az alperesek az egymásra épülő, egymástól elválaszthatatlan károsodásra vezető magatartásuk miatt a Ptk. 344. §-ában foglaltakra figyelemmel egyetemlegesen felelnek az okozott kárért.

A bizonyítékok sorából mellőzte az elsőfokú bíróság az Emberi Jogi Bíróság ítéletét, figyelemmel arra, hogy annak alperese a Cseh Köztársaság, mint állam volt, így az egyes oktatási intézményekkel, illetőleg fenntartókkal szemben előterjesztett perbeli igény megítélésénél az abban foglalt jogelvek, illetve jogi következtetések csak áttételesen, mint az alapjogok értelmezése vehető figyelembe. Nem tudta a mérlegelés körébe vonni továbbá a keresetnek a szociokulturális hátrányos helyzetből fakadó tanulási akadályozottsággal kapcsolatos előadását, tekintve, hogy a perben azt kellett vizsgálni, hogy a felperesek esetében a speciális nevelési igény és szükséglet organikus eredetre

volt-e visszavezethető. A bíróság a mélyszegénység és a hátrányos szociokulturális helyzet kérdésében nem foglalt állást, utalva arra, hogy ezek a polgári jog által nem szabályozott kategóriák.

Az elsőfokú ítélet ellen előterjesztett fellebbezésében a IV. rendű alperes annak megváltoztatását és a felperesek keresetének elutasítását, valamint perköltsége megállapítását kérte.

Álláspontja szerint az elsőfokú ítélet megalapozatlan, mivel az elsőfokú bíróság iratellenesen tekintette nem vitatott adatnak azt, hogy a felperesek esetében elmaradt volna az úgynevezett egyéniesítés, a fogyatékoság típusának és súlyosságának megállapítása. E körben az elsőfokú bíróság figyelmen kívül hagyta azt, hogy a perben kirendelt szakvélemény alapján a bizottsági vélemények nem voltak megalapozatlanok, és nem is indokolta meg a szakértői véleménnyel ellentétes ezen álláspontját.

Az elsőfokú bíróság tévesen értelmezte és alkalmazta továbbá a Közoktv. több rendelkezését, nem megengedett analógiát alkalmazva, illetve kiterjesztően értelmezve azokat. A nevelési igényt vizsgáló bizottság ugyanis nem tekinthető közoktatási intézménynek, illetve nevelési és oktatási intézménynek, az lényegében a közoktatás pedagógiai szakszolgálati intézménye, így a bizottság sajátos feladatai miatt a tevékenységének törvényességi felügyelete értelmezhetetlen. Nincs olyan jogszabályi rendelkezés, amely annak megszervezését a IV. rendű alperes feladatává tette volna. A bizottsági vélemény nem államigazgatási, illetve közigazgatási hatósági ügy, ezért a bizottság eljárására az államigazgatási eljárás szabályai sem alkalmazhatóak. A IV. rendű alperes már csak azért sem mulaszthatott a bizottság, illetve az I. rendű alperes intézkedéseinek felügyelete körében, mivel az I. rendű alperes irányító szerve és egyben fenntartója nem a IV. rendű alperes, hanem Nyíregyháza Megyei Jogú Város Önkormányzata. Ehhez képest tehát a IV. rendű alperest mulasztás nem terhelte, így kártérítési felelőssége sem áll fenn.

Az I. rendű alperes fellebbezésében ugyancsak az elsőfokú ítélet megváltoztatását és a felperesek keresetének elutasítását, valamint a felperesek perköltségben való marasztalását kérte.

Az elsőfokú bíróság maga mutatott rá ítéletében arra, hogy a szakértői bizottságok által a felperesek személyiség fejlődésével kapcsolatban adott vélemények a felperesek speciális iskolában történő oktatását támasztották alá. Az alkotmányos alapjogok, valamint a Közoktv-ben lefektetett és az ítélet indokolásában részletezett jogok tiszteletben tartása mellett is kizárólag az I. rendű alperes oktatási intézmény tudott csak a felperesek képességeinek megfelelő oktatást biztosítani.

A jelen perben azt kellett megvizsgálni, hogy a Közoktv-ben meghatározott sajátos nevelési igényű tanuló, mint fogalom, és a szakértői bizottságok véleménye mennyiben és milyen mértékben fedik egymást, illetve hogy az I. rendű alperes eleget tett-e a Magyar Köztársaság Alkotmányában, valamint a Közoktv-ben meghatározott kötelezettségének, azaz, hogy a felperesek a képességeiknek megfelelő oktatásban részesültek-e. Ennek

keretében pedig döntő jelentősége van annak, hogy az esélyegyenlőséghez és a tanulás megválasztásához való jog keretében mi a helyesebb: a sajátos nevelési igényű tanulónak a speciális iskolát jó eredménnyel és sikerélménnyel elvégezni, vagy megfelelőbb számukra, ha lényegesen rosszabb tanulmányi eredménnyel, sikerélmények nélkül végezték egy számukra nem megfelelő oktatási intézményben.

E körben figyelembe kellett venni azt, hogy az I. rendű felperes 2,5 éves értelmi lemaradása, neurotikus hajlamaival súlyosbított infantilis személyiség-fejlődése és idegrendszeri éretlensége ellenére is jó eredményeket ért el az I. rendű alperes oktatási intézményben. A III. rendű felperes pedig még a 2008. évi vizsgálati eredmények szerint is az életkori szinthez elvártakhoz képest

2-3 év lemaradással ugyancsak jó eredményt ért el az I. rendű alperes oktatási intézményben.

Az elsőfokú bíróság tévedett akkor, amikor az I. rendű alperes részéről jogellenes magatartást állapított meg, az I. rendű alperes ugyanis a szakértői vélemények ismeretében nem tehetett mást, minthogy a felpereseket a tanulási nehézségeik figyelembe vételével az annak megfelelő oktatásban részesíti. Ez a tevékenység pedig jogellenesnek nem tekinthető, és nyilvánvalóan nem sérthette a felperesek önértékelését, önbecsülését, illetve önazonosságát sem.

Az V. rendű alperes fellebbezését az ítéletábla elkészttség miatt hivatalból elutasította a 4. sorszámú végzésével.

A felperesek ellenkérelmükben az elsőfokú ítélet helybenhagyását kérték. Álláspontjuk szerint az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg a tényállást, és jogi következtetései is helytállóak. Az alperesek fellebbezésében foglaltakkal kapcsolatban rámutattak arra, hogy az elsőfokú ítélet nem iratellenes, a bizottsági iratokban valóban nem szerepeltek a felperesekre vonatkozó egyéniesítés elemei, a fogyatékosság típusának és súlyosságának megállapítása. A felülvizsgálatok során a felpereseket a bizottság személyesen nem vizsgálta meg, a III. rendű felperes esetében pedig egyértelmű a félrediagnosticsztizálás. 2003. és 2008. között pedig nem volt törvényi definíciója a sajátos nevelési igénynek, a perben beszerzett szakértői vélemény tehát jogszabályi rendelkezés hiányában állapította meg azt, hogy ebben az időszakban is jogszerű lett volna a III. rendű felperes I. rendű alperesi iskolába való elhelyezése és sajátos nevelési igényű tananyag szerinti oktatása.

Helytálló az elsőfokú ítélet tekintetében is, hogy a IV. rendű alperes, mint fenntartó felel a szakértői bizottságot is magában foglaló és állandóan változó integrációs intézmény működéséért. A IV. rendű alperes a perben egyetlen olyan okiratot sem csatolt, amely az ellenőrzés elvégzését igazolta volna, ezzel szemben a bizottsági iratok bizonyították, hogy a IV. rendű alperes nem teremtette meg a bizottság működéséhez feltétlenül szükséges feltételeket.

A Közköztv. 102.-108. §-aiban szabályozza a fenntartó felelősségét a közoktatási intézmények ellenőrzésére vonatkozóan, amelyek magukban foglalják a pedagógiai szakszolgálatban résztvevő intézményeket is. A szakértői bizottság egyébként a perbeli

időszakban egy nevelési oktatási intézmény keretein belül működött, úgyhogy a terminológiai különbség nem érinti a perbeli jogvita érdemi elbírálását.

A bizottság eljárási rendjét illetve a határozatai elleni jogorvoslati rendet a Közoktv. többször módosította, ezek a módosítások azonban mindvégig a közigazgatási hatáskörben eljáró jegyzők, illetve a közigazgatási szakintézményként működő felsőbb szintű szakértői intézetek hatáskörében tartották a sajátos nevelési igény körébe tartozó enyhe fokú értelmi fogyatékoság alapján történő elhelyezésről való döntést. Ez tehát egy speciális közigazgatási eljárás volt.

Az I. rendű alperesnek a normál értelmi képességű III. rendű felperest normál tanterv szerint kellett volna oktatnia. A III. rendű felperes végig kiemelkedő tanulmányi eredményeket ért el, ha mégsem felelt meg a szakértői teszten, az nem a szorgalmának, illetve képességeinek a terhére róható. Az I. rendű alperes tanárai naponta kapcsolatban álltak a felperessel és megfelelő szaktudással rendelkeztek az értelmi képességeik megítélésére vonatkozóan. Elvárható lett volna tehát tőlük, hogy a perben beszerzett szakértői véleményt készítő csoporthoz hasonlóan felismerjék a valós képességeit. Ennek ellenére egyetlen esetben sem javasolták a bizottság felé a felülvizsgálatot, tehát elmulasztották beindítani azt a felülvizsgálati rendet, amelyben szerepük a szakértelemmel nem rendelkező szülőkön kívül kizárólag nekik lehetett.

Az ítélet tábla a Pp. 253. §-ának (3) bekezdése alapján fellebbezés hiányában, illetve az V. rendű alperes fellebbezésének hivatalból elutasítására tekintettel nem érintette az elsőfokú bíróság ítéletének - a tartalma szerint - a keresetet részben - a jogsértést megelőző állapot helyreállítása (felzárkóztatás) iránti részében - elutasító, valamint az V. rendű alperest a jogsértés megállapítása, illetve nem vagyoni kár megfizetése iránti kereset szerint marasztaló rendelkezését. Az elsőfokú bíróság ítéletében megállapított tényállást a jelen ítélet indokolásának első részében foglaltak szerint helyesbítette, illetve kiegészítette, és az I. és IV. rendű alperesek fellebbezését a következőkben kifejtendők szerint alaposnak találta:

A helyesbített és kiegészített tényállás alapján az ítélet tábla nem osztotta az elsőfokú bíróság jogi álláspontját, különös tekintettel arra, hogy az elsőfokú ítélet, noha kísérletet tett a perbeli időszakban hatályos, gyakran változó jogszabályi rendelkezések áttekintésére, abból releváns következtetéseket nem vont le, a perben beszerzett szakértői vélemény megállapításait figyelmen kívül hagyta, és a Pp. 211. §-ának (1) bekezdésében foglalt előírást megsértve ennek indokát sem adta.

A felperesek a keresetük jogcímeiként arra hivatkoztak, hogy tanulói jogviszonyuk fennállása alatt az alperesek részben az általuk tett intézkedésekkel, részben pedig a hatáskörükbe tartozó intézkedések elmulasztásával az etnikai származásukkal, társadalmi, valamint vagyoni helyzetükkel összefüggésben hátrányosan megkülönböztették őket, amelynek következtében a felperesek a Közoktv.-ben biztosított jogaik ellenére nem részesültek a képességeiknek megfelelő oktatásban.

A felperesek tanulói jogviszonnyal kapcsolatos személyhez fűződő jogainak tartalmát meghatározó jogszabályi rendelkezések a perbeli időszakban többször változtak. A tanulói jogviszony kezdetekor az Alkotmányon kívül a Közoktv. akkor hatályos 4. §-ának (7) bekezdése, illetve a Ptk. ugyancsak ebben az időszakban hatályos 76. §-a a közoktatásban is tiltotta a gyermek színe, neme, vallása, nemzeti, etnikai hovatartozása, illetve egyéb különös tulajdonsága miatti hátrányos megkülönböztetését, ennek részletes szabályait azonban nem tartalmazta.

2004. január 27-én lépett hatályba az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (Esélytv.) amely már a jogrendszer egésze tekintetében, általános jelleggel határozta meg az egyenlő bánásmód, és ezen belül a hátrányos megkülönböztetés, a zaklatás, a jogellenes elkülönítés, illetve a megtorlás fogalmát, illetve az egyenlő bánásmód követelményének megsértése miatt indítható eljárások szabályait. Az Esélytv. a hatályba lépésével egyidejűleg módosította többek között a Ptk. 76. §-ának, illetve a Közoktv.-nek a rendelkezéseit is, ezzel lényegében biztosítva az egységes fogalomhasználatot és az egyenlő bánásmód elvét megsértőkkel szemben a megfelelő, egységes jogi eszközrendszert.

Mindezek alapján megállapítható, hogy a felperesek tanulói jogviszonyának tartama alatt folyamatosan érvényesülő követelmény volt a hátrányos megkülönböztetés tilalma.

Ugyanakkor a párhuzamos szabályozás ellenére a Közoktv. rendelkezéseit a 2004. január 27-én történt módosítást követően is csak a Közoktv.-ben szabályozott, az oktatási feladatot ellátó hivatal hatáskörébe tartozó semmisségi eljárásban kellett alkalmazni (4/A. § (4) bekezdése, illetve 83. § (7-15) bekezdései), míg a 4/A. § (4) bekezdése értelmében a személyhez fűződő jogok bíróság előtt történő érvényesítésével kapcsolatos eljárásban az Esélytv. 12. §-ának rendelkezései értelmében ez utóbbi törvényi előírásai voltak irányadóak, abban az esetben is, ha a személyhez fűződő jogok megsértése a Közoktv.-ben előírt kötelezettségek megszegésével valósult meg.

Ennek megfelelően tehát az Esélytv. 8. §-ának, valamint a 10. §-a (2) bekezdésének korabeli rendelkezésére figyelemmel a perben a bíróságnak abban kellett állást foglalnia, hogy azzal, hogy a felperesek az általános iskolai tanulmányaikat a jelenleg már az V. rendű alperes intézményi keretei között működő tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság alap- és felülvizsgálati szakvéleményei alapján az abban kijelölt I. rendű alperesi oktatási intézményben folytatták, szenvedtek-e el az Esélytv. 8. §-ának b) c) és e) pontjában meghatározott tulajdonságuk, vagyis faji hovatartozásuk, bőrszínük, illetve etnikai kisebbséghez való tartozásuk miatt hátrányos megkülönböztetést. Az Esélytv. 19. §-ának rendelkezésére figyelemmel pedig a perben a felpereseknek kellett bizonyítaniuk azt, hogy hátrány érte őket, és rendelkeznek a 8. §-ban meghatározott előbbi tulajdonsággal, az alpereseket terhelte azonban annak bizonyítása, hogy a felperesek tanulói jogviszonya alatt tett intézkedéseikkel, vagy intézkedés megtételének elmaradása ellenére is megtartották, vagy az adott jogviszonyra vonatkozóan nem voltak kötelesek megtartani az egyenlő bánásmód követelményét. E körben figyelembe kellett venni az Esélytv. 27. §-ának rendelkezéseit is, amelyek példálózva nevesítik az oktatás és képzés területén az egyenlő bánásmód elvét sértő tevékenységet, illetve a 7. §-ának (2) bekezdését, amely

nem tekintette az egyenlő bánásmód követelményét sértőnek azt a 8. §-ban felsorolt tulajdonságon alapuló rendelkezést, amelynek tárgyilagos mérlegelés szerint az adott jogviszonnyal közvetlenül összefüggő, ésszerű indoka van.

A felperesek tanulói jogviszonyának tartalmára, az abból folyó jogokra és kötelezettségekre vonatkozó részletes jogszabályi rendelkezéseket részben a Közoktv., részben pedig a 14/1994. (VI. 24.) MKM rendeletnek a perbeli időszakban gyakran változó jogszabályi rendelkezései tartalmazták.

A Közoktv. időközi módosításait elemezve megállapítható, hogy az 1996. szeptember 1-jétől, illetve 2001. január 1-től hatályos 30. §-ának rendelkezése, valamint a 121. § előbb 18/b., utóbb 20/b. pontja eredetileg a „más fogyatékos” fogalmi körébe sorolta azt a gyermeket, illetőleg tanulót is, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján a pszichés fejlődés egyéb zavara miatt részképesség- és iskolai teljesítményzavarral küzdött, és amelynek következtében a fejlődésében és a tanulási folyamatban tartósan akadályozott volt. Ennek néhány formáját e jogszabályi rendelkezés példálózva fel is sorolta. E jogszabályi rendelkezéshez kapcsolódtak az MKM rendelet azon rendelkezései, amelyek a 10. §-tól kezdődően meghatározták többek között a „más fogyatékos” tanulók ellátásával kapcsolatos előírásokat, ezen belül a „más fogyatékos” vizsgálatával kapcsolatos eljárási szabályokat.

A Közoktv.-be a 2003. évi LXI. törvény 2003. szeptember 1-től kezdődően a „fogyatékos gyermek, tanuló” megnevezés helyébe a „sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló” meghatározást építette be, és 2006. december 31-ig a 121. § 29/b. pontja szerint e körbe sorolta azt a gyermeket, illetve tanulót, aki a szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési, illetve tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott volt, szintén példálózó jelleggel megjelölve e körbe tartozó néhány kórképet.

2007. január 1-től kezdődő hatállyal a Közoktv. 121. §-a 29/b. pontját a 2006. évi CXXI. törvény hatályon kívül helyezte, és a tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, illetve tanulók fogalmát kiegészítve a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési tanulási folyamatban tartósan és súlyosan akadályozott gyermekek és tanulók körével, az e körbe tartozó tanulókat kivette a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók köréből azzal, előírva, hogy e tanulók a jövőben a nevelési tanácsadás keretei között kapják meg a fejlődésükhöz szükséges segítséget. A törvény 7. §-ához fűzött indokolás külön kiemelte, hogy a jövőben nem készülhet olyan szakértői vélemény, amely ezeket a gyermekeket, illetőleg tanulókat a többi gyermektől elkülönített iskolában javasolja nevelni. Erre vonatkozóan azonban a jogszabály további tételes rendelkezést nem tartalmazott, a Közoktv. 126. §-át beiktató, és a szakértői bizottságok, valamint a nevelési tanácsadó ehhez kapcsolódó feladatait tartalmazó rendelkezése ugyanis csak 2008. január 1-jén lépett volna hatályba, azonban az időközben, 2007. szeptember 1-jén hatályba lépett, szintén a Közoktv.-t módosító 2007. évi LXXXVII. törvény - újraszabályozva a sajátos nevelési igény fogalmát - a 126. §-t beiktató módosító rendelkezés hatálybalépését a 28. §-ának (7) bekezdésében foglalt rendelkezésével kizárta.

A 2007. évi LXXXVII. törvény csak 2007. szeptember 1-jei hatállyal módosította a Közoktv. 121. §-a (1) bekezdésének 29/b pontját akként, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek és tanulók körébe a továbbiakban csak azokat sorolta, akik a megismerő funkciók, vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdenek. A módosító rendelkezés indokolása kitért arra, hogy a korábbi szabályozás szerint nem volt egyértelmű az elhatárolás azon tanulók esetében, akiknél a különleges gondozáshoz való jogosultság a pszichés fejlődési zavar miatt állt fenn, ezért - az elmúlt évek szakmai tapasztalataira figyelemmel - a hatályos rendelkezést egyszerűsítve, e fogalom helyébe a „megismerő funkciók vagy/és viselkedés fejlődésének súlyos és tartós rendellenessége” fogalmat iktatta be. Ennek megfelelően a Közoktv. 121. §-ának új, 29. pontja a fogyatékosokon kívül sajátos nevelési igényű gyermekként jelölte meg azt a tanulót, aki a szakértői bizottság szakvéleménye alapján a megismerő funkciók, vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető tartós és súlyos rendellenességével küzd, illetve a b) pontban azokat, akiknek ez a tartós és súlyos rendellenessége organikus okra nem vezethető vissza.

Ugyanezen törvény 21. §-a állapította meg a Közoktv. új 126. §-át, amelyben előírta, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottságok 2007. december 31-ig hivatalból vizsgálják meg a pszichés fejlődés zavarai miatt a nevelési tanulási folyamatban tartós és súlyos akadályozottság miatt sajátos nevelési igényűvé nyilvánított valamennyi tanulót abból a szempontból, hogy a tanuló valóban küzd-e a megismerő funkciók, vagy viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenességével, és ha igen, az visszavezethető-e organikus okra, vagy nem. Az utóbbi esetre előírta az iratoknak 2008. március 15-ig a nevelési tanácsadó részére történő megküldését a rehabilitációs célú, a Közoktv. módosított 30. §-ának (7) bekezdésében foglaltak szerinti foglalkoztatás megvalósítása érdekében. A továbbiakban tehát azoknak a tanulóknak a fejlesztését, akiknek a megismerő funkció, vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenességével küzdöttek, a nevelési tanácsadóknak kellett megoldaniuk.

Megállapítható tehát, hogy 2007. január 1-jétől szeptember 1-jéig a Közoktv.

121. §-a 29. pontjának nem volt b) alpontja, ezen *ex /ex* állapotban azonban a nevelési-oktatási intézmények, illetve a pedagógiai szakszolgálatok további eljárására vonatkozóan részletes szabályokat a hatályos Közoktv. nem tartalmazott.

Az MKM rendeletbe ezen időszak alatt 2007. február 18-i hatállyal iktatta be a 7/2007.(II.13.) OKM rendelet a 26/A. §-t, amely előírta, hogy a szakértői bizottságok 2007. március 31. és november 30. között, hivatalból indított eljárás keretében vizsgálják meg azokat a tanulókat, akiknek a sajátos nevelési igényét korábban pszichés fejlődési zavar miatt állapították meg. Az új szabályozás szerint a sajátos nevelési igény a vizsgálat eredményétől függően a továbbiakban csak akkor volt fenntartható, ha azt a megismerés és viselkedés fejlődésének rendellenessége indokolja. 2007. január 1-je után tehát a pszichés fejlődési zavar miatt indított eljárásban a tanuló sajátos nevelési igénye csak akkor volt megállapítható, ha azt a megismerés fejlődésének rendellenessége indokolja, amelyet pszichológiai, gyógypedagógiai, és gyermekneurológiai, vagy gyermek- és ifjúság pszichiátriai szakorvosi vélemény támasztja alá. E szakasz (1) és (2) bekezdésének

rendelkezése azonban csak 2008 január 12-éig volt hatályban, 2008. január 13-ától kezdődően ugyanis a 43/2007. (XII. 29.) OKM rendelet a 26/A. § korábbi (1) és (2) bekezdését módosította. Ennek megfelelően a szakértői bizottságok további feladata már az volt, hogy a korábban sajátos nevelési igényűvé nyilvánított gyermekek körében 2007. március 31. és 2007. július 10. között hivatalból lefolytatott vizsgálat eredményei alapján 2007. december 31-éig (!) állapítsák meg, hogy a sajátos nevelési igény fennállását a megismerő funkciók, vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető, vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenesség okozza-e, illetve, hogy a tanuló esetében fennállnak-e beilleszkedési, tanulási, illetve magatartási nehézségek.

A jogszabályok előbbi, korántsem teljes körű módosításait vizsgálva megállapítható egyfelől az, hogy a módosításokra elsősorban és nyilvánvalóan a kapcsolódó tudományágak fejlődése, a kutatások, a felmérések eredményei vezettek, másfelől pedig nem kétséges, hogy a jogszabályalkotás figyelemmel kísérése ebben az időszakban csaknem megoldhatatlan feladat elé állította a jogalkalmazókat.

Megjegyzendő továbbá, hogy az értelmi fogyatékos tanulók, ideértve az enyhe értelmi fogyatékosokat is, a jogszabályi változásoktól függetlenül mindenkor a „fogyatékos”, illetve 2003. szeptember 1-jétől kezdődő hatállyal „sajátos nevelési igényű” fogalmi körbe tartoztak.

A fenti jogszabályi rendelkezések tükrében vizsgálva az alperesek felelősségét, az ítélőtábla a következőket állapította meg:

Mindenekelőtt rámutat arra, hogy a felperesek a pert 2006. november 13-án indították meg, és a kereset az alperesek marasztalását változatlanul tartalommal az alperesek által a keresetindítást megelőző időszakban elkövetett személyiségi jogsértésekre alapította. Erre tekintettel az ítélőtábla a fellebbezési eljárásban - a fellebbezések korlátait is figyelembe véve - az alperesek tevékenységének jogszerűségét csak a keresetindítást megelőzően hatályban volt jogszabályi rendelkezések alapulvételével vizsgálta.

Az I. rendű alperest a felperesek tanulói jogviszonyának időtartama alatt valamennyi alap- illetve felülvizsgálati szakvéleményében a szakértői és rehabilitációs bizottság jelölte ki fogadó intézményként. A Közoktv. 66. §-ának (2) bekezdése a perbeli időszak alatt mindvégig változatlan tartalommal kötelezte a kijelölt iskolát a feladatellátási kötelezettség körében a tanköteles tanulók fel- illetve átvételére, azt a kijelölt iskola csak helyhiányra tekintettel utasíthatta el. Az iskola szakértői bizottság általi kijelölése - amint arra a Közoktv. 30. §-ához fűzött indokolás is utalt - lényegében korlátozta a szülőt a Közoktv. 13. §-ában szabályozott, a nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásával kapcsolatos joga gyakorlásában.

E körben változás a Közoktv.-ben csak 2008. július 3-tól kezdődő hatállyal, a 2008. évi XXXI. törvény rendelkezései alapján következett be, amelynek célja az volt, hogy a kötelező felvételi feladatokat ellátó iskolák az esélyegyenlőség érvényesülését biztosítandó, ne különítsék el a tanulókat származás, illetve szociális helyzet alapján, meghatározva a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók és az e körbe nem tartozó tanulók egymáshoz

viszonyítandó arányát. A 2008. évi XXXI. törvény lényegében a származás és a szociális helyzet alapján történő elkülönítés megakadályozása érdekében teendő intézkedéseket határozza meg, azonban - megfelelő időt biztosítva a végrehajtásra való felkészüléshez - első ízben csak a 2010/2011-es tanévre vonatkozóan.

Az I. rendű alperes tehát azzal, hogy kijelölt iskolaként a bizottság szakvéleményeire tekintettel fogadta a felpereseket, velük tanulói jogviszonyt létesített, a reá vonatkozó jogszabályi előírásoknak tett eleget, esetében tehát jogellenesség nem állapítható meg.

A felperesek alaptalanul róják az I. rendű alperes terhére azt is, hogy a felpereseket oktató pedagógusai nem kezdeményeztek újabb felülvizsgálatot, illetve áthelyezési javaslatot a szakértői bizottságnál. A szakértői bizottság véleménye mindkét felperes esetében az MKM rendeletben meghatározott időközönként készültek el. Az MKM rendelet a szakértői vizsgálatok kötelező intervallumának meghatározásánál nyilvánvalóan arra volt figyelemmel, hogy a tudomány állása szerint a meghatározottnál kevesebb idő alatt nem lehet a tanulók áthelyezést megalapozó jelentős mértékű fejlődésével számolni. Erre tekintettel nem kifogásolható, hogy az I. rendű alperes közalkalmazottjai maguk sem láttak okot a felperesekre vonatkozóan a sajátos nevelési igény megszüntetésére.

Mindemellett a perben beszerzett szakértői vélemény kifejezetten megerősítette a szakértői bizottság azon szakvéleményét, amely szerint az I. rendű felperes a tanulói jogviszonya alatt mindvégig a „fogyatékos”, illetve a későbbi fogalom-meghatározás szerint a „sajátos nevelési igényű” tanulók csoportjába tartozott.

A III. rendű felperes esetében a perben beszerzett szakvélemény nem állapította meg az enyhe értelmi fogyatékossgot, e körben tehát a szakértői bizottság diagnózisa valóban nem bizonyult helytállónak. A perben beszerzett szakvélemény szerint azonban nem vitatható az, hogy a III. rendű felperes a megismerő funkciók tartós zavarából, gyengébb tanulási képességéből és szociokulturális hátrányos helyzetéből fakadóan szintén sajátos nevelési igényű volt, amelynél fogva különleges gondozásra, illetve gyógypedagógiai ellátásra szorult. A perbeli szakvélemény a III. rendű felperes esetében is az I. rendű alperes által biztosított speciális szakiskolai keretek között javasolta a továbbtanulást, az I. rendű alperes terhére tehát a III. rendű felperes esetében sem állapítható meg olyan jogellenes magatartás, amely a kártérítési felelősségét megalapozná.

A IV. rendű alperessel szemben előterjesztett kereseti kérelem a IV. rendű alperes kártérítési felelősségének megállapítását a fenntartói irányítás körében elkövetett jogellenes mulasztásra alapította.

A Közoktv.-nek a perbeli időszakban mindvégig hatályos rendelkezései alapján a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság a közoktatás pedagógiai szakszolgálatának intézménye, amely azonban a közoktatási intézmények egyik fajtájaként működik.

A Közoktv. 102. §-ának (2) bekezdésének korábban c), 2003. szeptember 1-től pedig a 2003. évi LXI. törvény által megállapítottan a d) pontjában határozta, illetve határozza meg

azokat a hatásköröket, amelyeket a fenntartói irányítás körében a fenntartó valamennyi közoktatási intézmény, ekként tehát a szakértői bizottságok működésével kapcsolatban is köteles ellátni. E rendelkezések mindenkor a fenntartó kötelezettségévé tették a közoktatási intézmény működése törvényességének rendszeres időközönkénti ellenőrzését. A törvény e rendelkezéséhez fűzött indokolása szerint a fenntartói irányítás a szakmai felügyeletre ugyan nem terjedt ki, azonban a működés törvényességének ellenőrzése körében nyilvánvalóan terhelte a IV. rendű alperest arra vonatkozóan kötelezettség, hogy rendszeresen vizsgálja az általa fenntartott tanulási képességet vizsgáló szakértő és rehabilitációs bizottság eljárásának törvényességét, és e körben az MKM rendeletben meghatározott eljárási szabályok betartását. A IV. rendű alperes arra helyesen hivatkozott, hogy a közoktatási intézmények fenntartó általi ellenőrzése nem tartozik az 1957. évi IV. törvény Áe., illetve a jelenleg hatályos 2004. évi CXL. törvény (Ket.) hatálya alá.

A közoktatási intézmény működésének biztosítása a IV. rendű alperes fenntartónak jogszabály által szabályozott közjogi kötelezettsége, ebből következően - a felperesek álláspontjával szemben - a személyi illetve anyagi feltételek biztosításának esetleges elégtelensége a fenntartó polgári jogi, kártérítési felelősségének megállapítására nem adhat alapot. A működés törvényessége ellenőrzésének elmulasztása azonban, figyelemmel arra, hogy a szakértői bizottságok eljárására vonatkozó, az MKM rendeletben szabályozott különös eljárási szabályok betartásának vizsgálata nem tartozott egyetlen hatóság hatáskörébe sem, a közvetett oksági összefüggésre tekintettel elvileg megalapozhatja a IV. rendű alperes kártérítési felelősségét.

Noha az elsőfokú ítéletnek az V. rendű alperest a kereset szerint marasztaló rendelkezése az V. rendű alperes fellebbezésének hivatalbóli elutasítása következtében jogerős, a Pp. 227. - 230. §-ában foglalt rendelkezések nem zárták ki, hogy az ítéletábra a IV. rendű alperes kártérítési felelősségének vizsgálata körében megvizsgálja az V. rendű alperes perbeli alap- és felülvizsgálati eljárásait, abból a szempontból, hogy az V. rendű alperes eljárása megfelelt-e a jogszabályi előírásoknak. Az esetleges jogellenes tevékenység észlelésének, és a szükséges intézkedések megtételének elmulasztása ugyanis a a már kifejtettekre tekintettel a IV. rendű alperes terhére esik.

A felperesek a jelenleg már az V. rendű alperes intézményi keretei között működő szakértői bizottságok vizsgálataival összefüggésben kifogásolták, hogy a szakvélemények meghozatalában szakorvos nem vett részt, a szakértői vizsgálatok a szülő jelenléte nélkül folytak le, illetve, hogy a szakvéleményekben a szülőket a megállapításokról a bizottság nem tájékoztatta, és nem hívta fel a figyelmüket a jogorvoslat lehetőségére sem.

E kifogásokkal kapcsolatban az ítéletábra a következőket állapította meg:

Az MKM rendelet perbeli időszakban hatályos rendelkezései az időközi módosítások ellenére sem határozták meg azt, hogy a tanulási képesség vizsgálatok a konkrét egyedi ügyben eljáró bizottságnak milyen végzettségű, illetve képzettségű szakemberekből kell állnia. Az MKM rendeletnek a pedagógiai szakszolgálat intézményében foglalkoztatottak végzettségére vonatkozó rendelkezései szerint a gyermekekkel, tanulókkal való közvetlen foglalkozást szakvizsgázott pedagógus munkakörben foglalkoztatottaknak kell végeznie,

akiknek munkáját szükséges esetben más végzettségű szakember, így például szakorvos is segítheti. A feltételes mód azonban nem támasztja alá a szakorvos szükségszerű jelenlétét valamennyi szakértői vizsgálaton, ellenkezőleg, a jogszabály szövegezése arra utal, hogy a bizottság maga volt jogosult eldönteni azt, hogy bevon-e a vizsgálatba szakorvost.

Az MKM rendelet 1. számú melléklete a szakértő és rehabilitációs bizottságok esetében egy fő szakorvos kötelező alkalmazását írta elő, mint aki a nevelő- oktató munkát segíti. Sem a Közoktv., sem az MKM rendelet nem szabályozta azonban kellő mélységgel a szakmai kompetencia területeket, a pedagógus, gyógypedagógus, pszichológus, speciálisan képzett pszichológus, illetve szakorvos feladatainak elhatárolása nem történt meg. Az MKM rendelet 2007. február 18-ától hatályos 26/A. §-ának (3) bekezdése sem tartalmaz pontos meghatározást, e rendelkezés ugyanis szintén kompetencia elhatárolás nélkül írja elő a tanuló sajátos nevelési igényének megállapításához a szakértői bizottság szakvéleményéhez pszichológiai, gyógypedagógiai és gyermekneurológiai, vagy a gyermek- és ifjúság pszichiátriai szakorvosi vélemény beszerzését. Mindebből nem vonható le az a következtetés, hogy a felperesek esetében elvégzett szakértői alap- és felülvizsgálati eljárások a szakorvos bizottsági részvétele hiányában nem feleltek volna meg a hatályos jogszabályi rendelkezéseknek.

Az MKM rendelet 11. §-a 2004. július 28-ig nem biztosította a szülőnek azt a jogát, hogy a szakvizsgálat alatt mindvégig jelen legyen. Az addig hatályos

13. § (2) bekezdése ugyanis csak a szakértői vizsgálat megkezdéséhez követelte meg a szülő jelenlétét, előírta továbbá, hogy a szakértői vizsgálaton a szülő köteles közreműködni. E megfogalmazás nyilvánvalóan arra utalt, hogy szintén a szakértői bizottság döntési körébe tartozott annak elbírálása, hogy szükségesnek tartja-e a szakvizsgálaton a szülő jelenlétét. Az MKM rendeletnek csak a 2004. július 29-én hatályba lépett, a 19/2004. (VI. 14.) OM rendelettel módosított 13. §-ának (2) bekezdése jogosította fel a szülőt arra, hogy a vizsgálaton annak zavarása nélkül mindvégig jelen lehessen.

A szakértői bizottság perben becsatolt irataiból nem állapítható meg az, hogy a bizottság erről a lehetőségről a 2004. július 29. követően megtartott felülvizsgálatok során tájékoztatta-e a felperesek jelen lévő szülőjét, és arra sincs adat, hogy a szülők kívántak volna ezzel a jogukkal élni. Ennek bizonyítása a perben a IV., illetve az V. rendű alperesre hárult. Miután a tájékoztatás megtörténtét az alperesek a perben nem bizonyították, a szakértői bizottság ezzel kapcsolatos eljárását jogszerűnek tekinteni nem lehet. A IV. rendű alperes pedig azzal, hogy a fenntartói irányítás körében előírt ellenőrzési kötelezettsége elmulasztása miatt ezt nem észlelte, és ennek következtében nem intézkedett a törvénytörő gyakorlat felszámolása iránt, maga is jogellenesen járt el.

Az MKM rendelet a 19/2004. (VI.14.) OM rendelettel történt módosítást követően rendelkezett akként, hogy a szakértői bizottság a javaslatával együtt köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményei alapján lehetséges következményekről, illetve a szülőnek a vizsgálatról és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól. Az MKM rendelet a perbeli időszakban mindvégig kötelezően írta elő továbbá a szakértői bizottság részére a szülő jogorvoslati lehetőségéről való tájékoztatását is azzal, hogy a jogorvoslati eljárást 2004. július 28-ig a szülő kezdeményezhette a gyermek lakóhelye szerint illetékes

jegyzőnél, ezt követően pedig a szülő egyet nem értése esetén a szakértői bizottság vezetője volt köteles a jegyzőnél államigazgatási eljárást kezdeményezni a tankötelezettség teljesítésének kérdésében. A szakértői vizsgálatok becsatolt iratai szerint a bizottság e jogszabályi kötelezettségét sem teljesítette, a IV. rendű alperes pedig az ellenőrzési kötelezettségének elmulasztása miatt ezen okok miatt sem intézkedett.

A szakértői bizottság eljárásainak a fentiekben részletezettek szerinti jogellenessége tehát a IV. rendű alperesnek a fenntartói irányítás és ellenőrzés körében történő jogellenes mulasztásának megállapítását megalapozza.

Megállapítható ugyanakkor, hogy a felpereseket e jogellenes eljárás következtében nem érte kár.

A perben beszerzett orvosszakértői vélemény alapján ugyanis a felperesek a képességeiknek megfelelő oktatásban, illetve nevelésben részesültek. A szakértői bizottsági vélemények szakmai megállapítását abból a szempontból, hogy a perrel érintett időszakban mindkét felperes, és a jogszabályváltozásokra tekintet nélkül mindvégig sajátos nevelési igényűnek volt tekintendő, a perben beszerzett igazságügyi szakértői vélemény kifejezetten alátámasztotta.

A felpereseknek azon érvelése, amely a származásra, illetve a szociokulturális hátrányra utalva megkérdőjelezi a szakértői bizottságok szakmai álláspontját, a IV. rendű alperes kártérítési felelősségét nem alapozza meg.

A Bács-Kiskun Megyei Bíróság előtt folyamatban volt peres eljárásban meghallgatott tanúk vallomásai, a felperesek által becsatolt iratok, különösen a Roma Oktatási Alap által elkészített értékelő összegzésből, valamint a jelen perben beszerzett szakvéleményből megállapíthatóan a felperesek esetében készült alap- és felülvizsgálati szakvélemények mind a tanulási képesség vizsgálatára alkalmazott módszereket, mind pedig a sajátos nevelési igény alátámasztására vonatkozó megállapításaikat tekintve minden egyes időpontban megfeleltek az akkor irányadó, országos standard szerinti szakmai protokollnak.

A Roma Oktatási Alap értékelő jelentésében maga is rámutat arra, hogy 2004-et megelőzően az eltérő tantervű intézménybe történő elhelyezéshez a határérték országos szinten 85 IQ-ban volt meghatározva. Csak 2004-től kezdődően, az ehhez kapcsolódó kutatások és a protokoll változás eredményeként csökkent le ez az érték a maximális 70-es IQ-ra. Ezzel egyidejűleg kezdődött meg az oktatási igazgatásban az a nyilvánvalóan hosszabb időt igénylő folyamat, amelynek eredményeként elérhető az a felperesek által elérni kívánt cél, hogy a szociokulturális szempontból eleve hátránnyal induló roma gyerekek beiskolázása ne elkülönítetten történjen meg abban az esetben, ha az értelmi képességekre utaló teszteredmények határeseti értelmi képességbeli hiányra (áldemenciára) utalnak, de azok valójában a szociokulturális háttérnek, illetve az ezzel esetlegesen együtt jelentkező hátrányos, (halmozottan hátrányos) helyzetnek tudhatóak be. Ahhoz tehát, hogy az ilyen helyzetben lévő roma gyerekek ne kerüljenek a továbbiakban szegregált intézményekbe, mindenekelőtt az ismertetett

jogszabályváltozásokra, illetve azzal együtt, vagy egyidejűleg a gyermekek kulturális és nyelvi háttérét, szociális helyzetét is figyelembe vevő új diagnosztikai módszerek kifejlesztésére volt és van szükség. A felperesek által kifejezetten ezen célú szolgáló módszerek (tesztek) a rendelkezésre álló adatok szerint azonban még jelenleg sem állnak rendelkezésre. Mindezek hiányát tehát a perbeli időszakra vonatkozóan sem a nevelési oktatási intézményeken, sem a pedagógiai szakszolgálatokon számon kérni nem lehet.

Mindebből következik az is, hogy a felperesek esetében a speciális tantervű iskola kijelölésére kizárólag a vizsgálatok időpontjában irányadó szakmai konszenzuson alapuló, országosan elfogadott protokoll szerinti vizsgálatok eredményeként megállapított sajátos nevelési igényt megalapozó, a nevelési, tanulási folyamatban való tartós és súlyos akadályozottságuk miatt, illetve a megismerő funkciók fejlődésének tartós és súlyos rendellenességére visszavezethető okból került sor. Az intézkedés tehát nem állt kapcsolatban a felpereseknek az Esélytv. 8. §-ának b) c) és e) pontjaiban megjelölt különös tulajdonságaival.

A felpereseket mindezekre tekintettel nem érte az Esélytv-ben meghatározott hátrányos megkülönböztetés, ennek következtében személyhez fűződő jogaik sem sérültek, következésképpen kártérítési igényük is megalapozatlan.

A kifejtett indokokra tekintettel az ítélet tábla az elsőfokú bíróság ítéletét a fellebbezett részében a Pp. 253. §-ának (2) bekezdése alapján a rendelkező rész szerint megváltoztatta.

Az elsőfokú ítélet megváltoztatása folytán az I. és a IV. rendű alperes mindkét fokú eljárásban pernyertes lett, ezért a Pp. 78. §-ának (1) bekezdésére figyelemmel az ítélet tábla mellőzte kötelezésüket elsőfokú perköltség és állam által előlegezett költség megfizetésére, és ugyanezen rendelkezés alapján kötelezte a felpereseket az I. és IV. rendű alperes javára első- és másodfokú eljárási költség megfizetésére, amelynek mértékét a Pp. 75. §-ának (1) és (2) bekezdése, valamint a 32/2003. (VIII.22.) IM rendelet alapján határozta meg.

A felperesek személyes költségmentességükre tekintettel pervesztességük ellenére sem voltak kötelezhetőek az állam által előlegezett eljárási illeték, illetve szakértői költség megfizetésére, ezért e költségek az állam terhén maradnak (6/1986. (VI.26.) IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdése, illetve 14. §-a).

D e b r e c e n, 2009. november 5.

Dr. Csiki Péter sk. a tanács elnöke, Süliné dr. Tózsér Erzsébet sk. előadó bíró,
Dr. Veszprémy Zoltán sk. bíró

A kiadmány hitelül:

- kiadó -